

Nr 264.

Av herr **Ingvarson m. fl.**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående skydd för jordägare eller brukare av jord mot oförskylld förlust på grund av älvarnes bortförande av värdefull jord.

Sedan länge torde det i de flesta moderna länder ingå i det allmänna rättsmedvetandet, liksom i gällande lagstiftning, att då den enskilde lider intrång i sin verksamhet eller vållas förlust, vare sig på grund av det allmännas eller enskildas åtgärder, skall han beredas ersättning därför. Även i svensk lagstiftning är denna, under nuvarande egendomsförhållanden fullt riktiga princip genomförd. Områden finnas dock där bestämmelser i detta avseende saknas, varigenom betydande förluster för enskilda uppstå.

Ett sådant område av verkligt beaktansvärd natur ha vi i den jordminskning för vilken i främsta rummet en stor del av våra norrländska jordbrukare utsättas genom de stora älvarnes undermineringsarbete. De höga nipstränderna undergrävas mer och mer, framförallt av de starka vårfloderna, och så en dag rasar en remsa på många meters bredd ned och bortföres av älven. Då man tar hänsyn till att i Norrland ofta den bördigaste och bäst odlade jorden är belägen i älvdalarna, och att årligen många hektar jord bortföras på detta sätt, inses lätt att härigenom uppstår icke blott betydande förluster för de enskilda personer som drabbas därav, utan jämväl en ur nationalekonomisk synpunkt beklaglig minskning av den odlade jorden. Samhället och de enskilda jordägarna ha sålunda ett gemensamt intresse av att någonting göres för att råda bot.

Älvarne äro som bekant allmänna trafikleder, vilka i denna egenskap tjäna allmänhetens och samhällets intressen. På stora sträckor äro de

segelbara och förmedla därigenom en livlig trafik, samt möjliggöra en kraftig och vitt utbredd industri. Utan älvarne skulle vår trävaruindustri vara av ringa betydelse, men tack vare de kommunikationsmöjligheter de erbjuda har trävaru- och cellulosaindustrien kunnat tränga långt in i landet och förädla sina råvaror utan alltför höga transportkostnader för dessa. Men även där älvarne icke längre äro farbara för större fartyg göra de alltjämt industrien stora tjänster i sin egenskap av flottleder, utan vilka större delen av våra skogar knappast skulle kunna ekonomiskt utnyttjas.

Det är utan vidare klart att sjöfarten och flottningen i älvarne åtminstone i viss mån bidrar att öka den sugning i vattnet, varigenom stränderna undermineras, och bondens jord försvinner. Det skulle under sådana omständigheter kunna ifrågasättas om icke fartygens ägare samt industriföretagen, vilka använda älvarne för flottning, borde vara ersättningspliktiga för den bortförda jorden. Men då det torde bli ganska svårt att avgöra i vilken utsträckning trafiken och flottningen på älvarne ökar deras egen undermineringsförmåga, och då denna obestriddligen redan i och för sig är mer än tillräcklig att kunna bortföra massor av jord, anse vi att det här är det allmännas plikt att träda hjälpende till. Undantag finnas naturligtvis, där det kan påvisas, att flottnings- eller fartygstrafiken direkt framkallat undermineringar, men i dylika fall torde gällande lagstiftning, åtminstone i viss mån, tillgodose jordägarens rätt.

Om det sålunda enligt vår mening är samhällets plikt att, då icke särskilda omständigheter föreligga som peka i annan riktning, hålla de enskilda jordägarna skadeslösa för sålunda lidna förluster, så återstår frågan, huru detta skall ske. Bäst och även ur samhällets synpunkt mest önskvärt vore ju att söka genom någon slags strandskoning eller dylikt förhindra en fortsatt underminering av stränderna. Sägverksbolagen ha på vissa sträckor av flottlederna anordnat dylikt strandskydd, varigenom all underminering förhindras. Men fast det för dem oftast rör sig om relativt korta sträckor, bli dock anläggnings- och underhållskostnaderna för dylikt skydd ganska avsevärda. För enskilda jordägare äro dylika åtgärder otänkbara ur kostnadssynpunkt, och även för samhället torde de, på grund av älvarnes mångfald och längd, bli oöverkomliga. Uteslutet är dock ej att samhället på vissa kortare, särskilt svårt utsatta sträckor, skulle kunna anordna dylikt skydd, en sak som en blivande utredning givetvis bör beakta. I många fall kan därigenom en direkt besparing uppstå, särskilt då allmänna landsvägen, som mångenstädes sker, går fram på höjdslutningen vid stranden och, i händelse den rasar i älven, icke

blott för lång tid förhi drar trafiken, utan jämväl drar synnerligen stora kostnader när den sedan skall byggas upp över den stundom ganska höga bergåsen bakom. I sådana fall är naturligtvi samhällsintresset så påtagligt, att man är benägen att uttala sin förvåning över att inga åtgärder redan vidtagit.

I de fall återigen, då skyddsanordningar av ekonomiska eller andra skäl icke lämpligen kunna anordnas, torde ingen annan utväg återstå än att samhället bereder den enskilda jordägaren ersättning för genom älvarnes underminering vållad förlust. Att dylik ersättning icke skall utgå till personer eller företag, som själva i större utsträckning begagna älvarne som trafikled för fartyg eller flottning, och därigenom bidra till undermineringen, finna vi alldeles självklart. Det är däremot jordbrukarne, vilka leva av sin jord, som måste anses berättigade till ersättning för de förluster de oförskyllt lida.

Det är oss naturligtvis icke möjligt att vare sig exakt ange omfattningen av dessa årliga förluster eller sättet för att bäst förhindra eller gottgöra desamma. Men vi ha velat bringa under statsmakternas prövning ett obestriddigt missförhållande, som vållar skada både för samhället och för enskilda, och särskilt för vissa av de senare stundom kan bli ruinerande, varpå under tidernas lopp finnas tillräckligt många exempel. Och då missförhållandet är av den natur, att de enskilda personer, som beröras därav, varken kunna förebygga det eller på annat verksamt sätt skydda sig däremot, återstår intet annat än att påkalla statens ingripande, då det vore orimligt att vilja betunga vissa förut hårt belastade kommuner och landsting därmed, och det dessutom här rör sig om allmänna kommunikationsleder, till gagn för landet i sin helhet.

På grund av vad sålunda anförts tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, samt för riksdagen framlägga förslag till åtgärder, varigenom jordägare eller jordens brukare skyddas mot oförskyllt förlust på grund av älvarnes bortförande av värdefull jord.

Stockholm den 26 januari 1917.

J. A. Ingvarson.

C. A. Svensson.

Verner Hedlund.